ROMANIAN PROLETCULTISM

Alexandra Zotescu
PhD. Student, Transilvania University of Braşov

Abstract: This study defines the main features of the Romanian literature during the first two decades of communism (also known as the proletcultism period), a hostile era in which the literature was marked by a conflict between esthetic and politics, being subordinated to the ideology. The censorship was the first condition for the literature existence. By respecting the party's indications, the censors asked the writers changes of vision. They had to get inspired only from the socialist actuality, to inculcate the fact that during communism people lived better than in any other historical period and that the ones who were against communism distroyed the Romanian spirituality. Romania was a closed society characterized by repression on each level. It was a hostile era in which the literature was oriented in a wrong direction and the cultural view became more and more degraded. The literature served the politics, stood for the regime and glorified the party's action.

Keywords: proletcultism, censorship, ideology, repression.

A vorbi şi a scrie despre literatura din anii proletcultismului înseamnă a te situa, cu sau fără voie, aproape exclusiv pe teren politic. În cei aproape douăzeci de ani au existat scriitori, dar nu a existat o literatură reală în sensul consacrat al cuvântului, ca fenomen de cultură, ci doar un simulacru de literatură şi viaţă literară, echivalent cu nonliteratura şi antiliteratura.

Literatura trebuia să devină mijloc de educare comunistă a maselor şi de formare a conştiinţei socialiste. Eroul pozitiv reprezenta un model de urmat pentru oamenii muncii, întruchipând toate virtuţile revoluţionarului comunist.

Orientarea exclusivă spre Uniunea Sovietică era văzută ca singura alternativă binefăcătoare, ca un izvor nesecat de regenerare a culturii noastre şi de progres pe toate planurile.

Făcând o analiză asupra tendinţelor vremii în ceea ce priveşte ziarele, M. Niţescu observa că „apariţia şi dispariţia peste noapte a revistelor e unul dintre semnele cele mai evidente ale crizei culturii şi literaturii noastre din această perioadă”[1].

În anul 1944, înainte de 23 August, şi-au încetat definitv apariţia „Familia” (în februarie), „Convorbiri literare” (martie), „Saeculum” (condusă de Lucian Blaga, în aprilie)[2].

Una dintre revistele independente şi apolitice care a încercat să supravieţuiască, dar care a trebuit să îşi înceteze şi ea apariţia destul de repede a fost *Universul literar*. „Tăcerea revistei, ataşamentul revistei împins până la absurd faţă de principiul separării politicului faţă de literatură, uşurinţa cu care intelectualii au preferat să tacă şi să se refugieze în temele eterne ale artei, sunt un preludiu pentru atunci când nu va mai fi existat decât alternativa tăcerii obligate”[3].

Reapariţia revistei „Viaţa Românească”în 1944 ţine mai mult de tradiţia vieţii literare dinainte de război decât de tendinţele favorizate de noua conjunctură politică. Fiind de orientare democratică de stânga, revista anticipa prematur una dintre plăgile proletcultismului: ura iraţională faţă de valori ale culturii naţionale.

[1] Marin Niţescu, *Sub zodia proletcultismului (1979)*, Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 29.
[2] Marin Niţescu, *op. cit.*, p. 25.
[3] *Idem*, p. 26.

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)

Revistele „Bilete de papagal”, „Ramuri”, „Jurnalul literar”, „Luceafărul” sau „Transilvania” apar cu intermitenţe şi nu rezistă mult în condiţiile precare actuale.

Revista „Orizont” apare la 1 noiembrie 1944 şi are o orientare nedisimulată prosovietică, susţinând opinia Mareşalului Stalin, cum că „scriitorii trebuie să fie inginerii sufletului omenesc”[4], şi faptul că prietenia cu URSS, atât de arme, cât şi de carte, trebuia adâncită pentru că aveam de învăţat din experienţa şi triumful popoarelor Uniunii Sovietice.

Publicaţiile „Orizont”, „Revista literară” şi „Flacăra” au manifestat tendinţe proletcultiste iar metamorfozele suferite reflectă pe plan cultural şi literar meandrele pe care le-a străbătut maşina proletcultismului pentru a se debarasa de orice ezitări şi a funcţiona cu toată forţa ei distructivă.

Singura revistă care continuă să apară în toată perioada ’44-’47 este „Revista Fundaţilor Regale”, destinul ei rămânând legat de monarhie. Paginile sale reflectă în modul cel mai fidel dramatismul, complexitatea şi incertitudinea acestui moment de răscruce al istoriei noastre. „Revista Fundaţilor Regale”reprezintă efortul necesar de a menţine un echilibru între orientarea tradiţională de deschidere spre cultura şi literatura occidentală şi tendinţele favorizate de noua conjunctură politică, între Occident şi Uniunea Sovietică. Diversitatea problemelor dezbătute în paginile revistei scot în evidenţă ţinuta intelectuală şi seriozitatea materialelor publicate.

În această scurtă perioadă oamenii nu îşi pierduseră încă sentimentul culturii şi al valorilor şi nici speranţa de normalizare a vieţii. Prezenţa regelui şi situaţia internaţională a ţinut în frâu aparenţele proletcultiste. „O dată cu plecarea regelui şi asumarea în mod deschis a întregii culturi, viaţa literară se întrerupe brusc, ca în urma unui cataclism cosmic”[5].

Cu timpul, revistele literare româneşti devin suplimente tipărite la Bucureşti ale revistelor sovietice: „Tribuna”, „Luceafărul”, „Almanahul literar” devine „Steaua”, după modelul revistei „Zvezda”, „Iaşul Nou” devine „Iaşul literar”, „Gazeta literară”, tradusă după modelul sovietic „Literaturnaia gazeta”, devine „România literară”.

Reviste precum: „Contemporanul”, „Flacăra”, „Viaţa Românească”, ajung tribune de propagandă oficială, de promovare a dogmatismului proletcultist şi de sovietizare, presupunând compromisul şi abdicarea.

Sărăcia vieţii literare are cauze multiple: limitarea prin cenzură a libertăţii cuvântului, criza de hârtie, incriminări, procese, criza de perspectivă. Toate conturează o criză a culturii ca fenomen cronic al acelei perioade istorice.

După instaurarea regimului comunist, cultura a fost subordonată politicului. Singura confruntare reală devine cea dintre literatură şi antiliteratură, dintre primatul valorilor şi primatul ideologiei, care în curând va triumfa.

În etapa stalinismului integral (1948-1953), literatura total aservită a avut două orientări: „proza conflictelor antagonice (romanele luptei de clasă, reportajul şi pamfletul) şi proza istorică orientată politic”[6]. Discursul politic românesc se axa pe sublinierea rolului esenţial al Uniunii Sovietice în dezvoltarea României. În cultura română a acelei perioade domina atitudinea prosovietică, al cărei simbol central îl constituia cultul lui Stalin. Tendinţele de politizare a vieţii literare iau amploare, literatura abordează tot mai mult temele şi preocupările politice la ordinea zilei: prosovietsmul, revoluţia culturală, demascarea culturii decadente occidentale, Războiul Rece, lupta antiimperialistă, lupta pentru pace, antititoismul, colectivizarea agriculturii.

Regimul a avut ca obiectiv zdrobirea oricărei opoziţii din partea claselor „exploatatoare” şi „reacţionare”, dar şi a intelectualilor. Aceştia au fost îndepărtaţi, iar în posturile de

[4] *Idem.*, p. 49.
[5] Idem., p. 44.
[6] ***Marius Chivu, Creşterile şi descreşterile prozei sub comunism, „România literară”, nr. 1, 2003, sursa http://www.romlit.ro***

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)

conducere şi control a fost aşezată, de obicei, mediocritatea, docilă prin însăşi condiţia ei. Pentru înclinaţia partidului de a transforma conştiinţa, controlul asupra limbii este una din cele mai vitale cerinţe: „Regimul comunist modifică limba astfel încât ea nu mai reflectă sau reprezintă realitatea; metafora devine mai importantă decât discursul prozaic şi cuvintele magice le înlocuiesc pe cele logice”[7].

Cărţile au fost printre primele mijloace de informare intrate în vizorul cenzurii comuniste. Începând din 1948, în materie de creaţie literară, nu se mai lasă aproape nimic la voia întâmplării. Autorităţile comuniste iau toate măsurile necesare pentru transformarea literaturii în instrument de propagandă şi interzic cărţile dinainte de război care nu le conveneau din punct de vedere ideologic, falsifică, prin ediţii şi comentarii tendenţioase, scrierile unor clasici de care nu pot face abstracţie, prezentându-le ca anticipări ale literaturii realist-socialiste, contrafac, prin metode similare, folclorul, căruia îi adaugă un „folclor nou”, confecţionat de activiştii culturali, îi arestează sau interzic pe scriitorii susceptibili de o atitudine nonconformistă.

Literatura proletcultistă a fost menită să fie adresată şi consumată, în primul rând, de către masele populare, scrisă la un nivel elementar pentru a putea servi cu uşurinţă ca instrument de educare şi formare a conştiinţei socialiste. „Eroul pozitiv” trebuia să se regăsească în toţi oamenii muncii.

Atitudinea proletcultistă are, pe lângă explicaţia ideologică, şi o explicaţie psihologic-emoţională, prin suprimarea oricărei autonomii în domeniul culturii, instituirea unui control riguros al tuturor manifestărilor culturale şi artistice menite să asigure controlul, să stimuleze manifestări de cultură care să-i servească scopurile politice[8].

S-a ajuns până la situaţia ridicolă în care, în anul 1947, în lucrarea de istorie a lui Mihai Roler, formarea poporului român şi alte momente istorice semnificative sunt deformate în spiritul istoriografiei sovietice. Subordonarea faţă de modelul suprem şi universal, oferit generos de Uniunea Sovietică, a mers până la renunţarea la propria noastră identitate. „Imitarea fără rezerve, lipsa de demnitate, exaltarea Uniunii Sovietice, a întregii ei istorii şi culturi, s-a completat în chip suspect deseori cu defăimarea istoriei şi culturii noastre – profundă jignire a trecutului şi a sentimentului nostru naţional”[9].

Manifestările proletcultiste au loc după 1947 violent, agresiv, plenar, în primul rând în maniera prosovietismului „care devine fără reticenţe o atitudine profund umilitoare şi al cărei simbol central îl constituie cultul lui Stalin”[10]. Atacurile orchestrate împotriva unor mari personalităţi culturale în viaţă – Arghezi, Călinescu, Blaga, Barbu ş.a. – aveau ca scop imediat să servească drept lecţii dure pentru toţi scriitorii, intelectualii, în general, forţând astfel adeziunea lor la politica şi ideologia comunistă.

Noua Lege a Învăţământului intră în vigoare la 3 august 1948. A fost, de fapt, un pretext pentru introducerea a tot felul de restricţii, epurarea masivă a cadrelor didactice universitare de prestigiu, urmată de înlocuirea lor cu nume care prezentau încredere din punct de vedere politic şi pentru restructurarea programei analitice (apar materii obligatorii inutile: învăţământ ideologic, marxism-leninism, materialism didactic, economie politică socialistă şi capitalistă, limbile străine sunt înlocuite de limba rusă, care devine primă limbă obligatorie, sunt eliminate capitole întregi din istoria literaturii române şi universale, istoria naţională e răstălmăcită, fiind exagerată importanţa elementului slav în formarea poporului şi a limbii române).

Obiectivele de bază ale „revoluţiei culturale”[11], aşa cum apar ele redate în Revista „Contemporanul”, numărul 87, din 28 mai 1948, erau:

[7] Katherine Verdery, *Compromis şi rezistenţă. Cultura română sub Ceauşescu*, Humanitas, Bucureşti, 1994, p. 66.
[8] Marin Radu Mocanu, *Cenzura a murit, trăiască cenzorii*, Ed. EuroPress Group, Bucureşti, 2008, p. 35.
[9] Marin Nițescu, *op. cit.*, p. 85.
[10] Marin Radu Mocanu, *Cenzura comunistă*, Albatros, Bucureşti, 2001, p. 16.
[11] *Idem*, p. 66.

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)

1) răspândirea învăţăturii lui Marx, Engels, Lenin şi Stalin, aplicarea ei în discutarea fenomenelor actuale româneşti şi străine în toate domeniile;

2) combaterea ideologiei imperialiste în toate manifestările sale;

3) dezvăluirea şi combaterea rămăşiţelor reacţionare burgheze în toate manifestările lor în ţara noastră;

4) principialitate marxist-leninistă;

5) popularizarea tuturor aspectelor dezvoltării societăţii socialiste în Uniunea Sovietică; publicarea şi prelucrarea materialelor sovietice şi aplicarea lor la toate aspectele vieţii sociale;

6) reconsiderarea în spirit marxist-leninist a evenimentelor, operelor şi figurilor reprezentative din trecut.

În 1953, după moartea lui Stalin, se întrevede un început de „dezgheţ", presa devine mai puţin politică şi mai mult culturală (începe să se scrie despre unii autori trecuţi sub tăcere, despre Brâncuşi).

Pentru autorii formaţi în perioada interbelică (Camil Petrescu, Lucian Blaga, Marin Preda), dar şi pentru cei postbelici (Nicolae Labiş, Nichita Stănescu, Nicolae Breban, Augustin Buzura), practicarea acestui tip de scriitură aservită conducea către faliment. În iunie 1956 se înfiinţează un muzeu de istorie literară, purtând numele lui M. Eminescu, chiar în preajma desfăşurării Congresului Uniunii Scriitorilor. Muzeul funcţiona pe lângă Uniunea Scriitorilor, după exemplul sovietic al *Casei Puşkin* din Leningrad, în interiorul acestuia susţinându-se conferinţe, fiind invitat publicul etc.

După acalmia relativă, anul 1958 aduce o revenire bruscă a ofensivei ideologice şi proletcultiste asemănătoare cu cea din perioada '47-'54: reîncepe campania anti-Occident, articolele din „Scânteia" determină apariţia în presa literară a numeroase alte articole de teoretizare şi îndrumare pe tema realismului socialist şi a preocupării pentru educarea comunistă a tinerei generaţii.

Anii '58-'62 marchează o perioadă de relativă tranziţie, în sensul că autoritatea politică nu slăbeşte vigilenţa din viaţa literară, ci numai controlul direct şi vizibil.

Apare iniţiativa de reconsiderare a unor scriitori din trecut, proza şi poezia fiind reduse la critica societăţii burgheze. Operele trebuiau să servească drept model pentru noua generaţie de scriitori: în cazul lui Mihai Eminescu, care era cunoscut doar prin poemele *Împărat şi proletar*, *Scrisoarea III* şi *Epigonii* (prima parte), ies în evidenţă soarta omului de geniu în societatea burgheză ostilă şi protestul social, Macedonski aducea în prim-plan goana după aur a lumii capitaliste, iar în cazul lui Ion Barbu, opera încifrată ca formă de protest faţă de o lume rău alcătuită.

Tineretul creator din acea perioadă a fost considerat a fi cel mai uşor de prelucrat şi manevrat. Fiind dornici de afirmare, tinerii scriitori erau cei dintâi vizaţi pentru a scrie o *nouă* literatură. În această direcţie şi-au exersat condeiul: Traian Coşovei, Nicolae Jianu, Maria Banuş, Dan Deşliu ş.a.

Pregătirea, organizarea şi supravegherea procesului de producţie din domeniul literaturii au ca model, în mod inadecvat, activitatea industrială (din cauza lipsei de cultură a celor mai mulţi dintre conducătorii comunişti, dar şi ca expresie a unei anumite emfaze a spiritului muncitoresc, de care acum toată lumea trebuie să facă paradă, purtând, de pildă, şapcă în loc de pălărie)[12]. Se importă de la sovietici tehnologia (doctrina „realismului socialist") pentru fabricarea noii literaturii, se califică, în şcoli sau la locul de muncă, lucrătorii necesari, se pun în circulaţie broşuri cu instrucţiuni de utilizare a noii metode de creaţie, se întocmesc planuri de producţie (care trebuie, bineînţeles, depăşite), se organizează schimburi de experienţă şi şedinţe de analiză a muncii, se atribuie premii fruntaşilor în întrecerea socialistă (căci competiţia din spaţiul creaţiei literare aceasta devine, o întrecere

[12] Alex. Ştefănescu, *Literatura scrisă la comandă*, „România literară", Nr. 27/2005, sursa http://www.romlit.ro/

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)

socialistă, arbitrată de partid), sunt sancţionate exemplar, prin admonestări publice sau concedieri, abaterile de la disciplina muncii.

În acest context socio-politico-cultural facultăţile, uzinele, oraşele erau pline de cenacluri şi cercuri literare conduse de scriitori în afirmare care susţineau noul mod de creaţie literară. Editura Tineretului îşi propunea să susţină scriitorii tineri talentaţi ,,cu care să lucreze cu răbdare ca aceştia să poată crea opere de valoare". Însă, dintr-o analiză a activităţii cenaclurilor şi cercurilor literare din ţară, puţine dintre acestea - *Cenaclul Tineretului* din Bucureşti, cele de la Buzău şi cel al *Clubului Griviţa Roşie* au reuşit, sub îndrumarea şi controlul organizaţiilor de partid, să promoveze talente. Se scriau reportaje şi versuri ca acestea: ,,*Iluzia e idealul/ Idealul e Satul*" sau: ,,*E linişte afară şi în casă/ Şi cursul nopţii e târziu/ Pe gânduri mintea mea se lasă/ Aş vrea să scriu, dar ce să scriu?*"[13]

Pentru că cenaclurile şi cercurile literare nu dădeau roadele scontate, s-a înfiinţat în anul 1952 *Şcoala de literatură „M. Eminescu"* a Uniunii Scriitorilor, cu secţii de poezie, proză, critică, presă. Plămădită din aluat de import, această „fabrică de scriitori" nu s-a dovedit a fi aşa de inspirată, supusă şi ascultătoare după cum se preconizase: „poeziile lui T. Arghezi (renegatul) sunt citite pe sub mână şi apreciate elogios de tineri ca şi cele ale lui L. Blaga, Ion Barbu, Aron Cotruş, influenţa acestora resimţindu-se şi în creaţia unor elevi, din păcate cei mai talentaţi (N. Labiş)"[14].

1963 a reprezentat anul *Titu Maiorescu* pentru critica literară, iar 1965 a fost primul an când tendinţele naturale de liberalizare, normalizare a vieţii culturale şi literare câştigă teren şi trec pe primul plan, în timp ce tendinţele proletcultiste şi dogmatice se manifestă tot mai sporadic.

Literatura realismului socialist reflectă realitatea dată din perspectiva viitorului, a acelui viitor luminos promis maselor, descoperă „noul", promovează elementele revoluţionare ale realităţii, propunând apropierea scriitorului de viaţă şi ilustrarea vieţii oamenilor muncii.

Literatura anilor '48-'60 a constituit un fenomen generalizat, literatura de valoare fiind exclusă în numele unor false producţii literare. A existat şi o literatură autentică, „de sertar"[15], creată de scriitorii excluşi din viaţa literară şi rămasă necunoscută în perioada proletcultsmului: *Hronicul şi cântecul vârstelor* de Lucian Blaga a apărut abia în 1965, *Ultimele sonete închipuite..., Povestirile* şi romanul *Zahei Orbul* ale lui Vasile Voiculescu nu au putut apărea decât postum în 1964, 1966 şi 1970. Definitorie însă pentru această perioadă este literatura degradată estetic şi interdicţiile impuse de dogmatismul proletcultist.

M. Niţescu[16] identifică două aspecte definitorii între care a oscilat viaţa literară a anilor '48-'60: pe de o parte, politizarea literaturii (invadarea literaturii de sloganuri politice şi ideologice, reprezentată de: Ov. S. Crohmălniceanu, P.Georgescu, C. Regman, I. Vitner, L. Rău, N. Moraru), iar pe de cealaltă parte, literaturizarea politicului (exprimarea sloganelor politice într-un limbaj mai aproape de literatură, aşa cum a procedat T. Arghezi).

În intervalul 1948-1964 România a trăit sub agresiunea unui model cultural de ocupaţie, vizând distrugerea memoriei istorice şi rusificarea instituţiilor, a învăţământului şi a culturii în ansamblul ei. Spaţiul gândirii sociale şi filosofice a fost acaparat complet de ideologia marxistă, iar gândirea românească modernă a fost considerată reacţionară. Instituindu-se repede un regim de teroare, prin arestarea unor intelectuali de elită şi condamnarea lor la ani grei de temniţă din motive politice, Uniunea Scriitorilor Români a funcţionat această perioadă, după cum stabilise partidul comunist, ca o organizaţie de dirijare politică a vieţii literare, de transformare a literaturii într-un instrument de propagandă.

[13] *Ibidem.*
[14] Marin Radu Mocanu, *Cenzura comunistă*, Ed. cit., p. 23.
[15] Marin Niţescu, *op. cit.*, p.41.
[16] *Idem*, p. 142.

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)

În creaţia artistică s-a impus canonul realismului socialist, care presupunea redarea cât mai directă şi netransfigurată a realităţii, potrivit viziunii partidului, într-un limbaj pe înţelesul maselor. Arta exista numai cu compromisul aservirii propagandei comuniste. Scriitorii români moderni nu sunt publicaţi decât fragmentar, după o severă triere şi cu amputări ale unor capitole, paragrafe sau versuri. Eminescu era redus la poezia de protest social, *Împărat şi proletar*, Coşbuc la *Noi vrem pământ*; interpretarea operelor se făcea exclusiv prin prisma ideologiei „luptei de clasă".

Ulterior, anii 1964-1974 au marcat o relativă liberalizare, care a avut efecte benefice asupra mediului cultural. Au fost reabilitaţi o serie de scriitori şi gânditori care înainte fuseseră interzişi sau marginalizaţi (Arghezi, Blaga, Goga, Voiculescu). Distanţarea de canoanele proletcultismului şi ale realismului socialist a favorizat apariţia unei noi generaţii artistice, care se va impune în toate domeniile, de la poezie, roman, critică şi dramaturgie, la muzică, film, teatru, pictură şi sculptură. Este perioada în care, alături de Zaharia Stancu, Geo Bogza, Marin Preda şi Eugen Barbu, se afirmă generaţia lui Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Alexandru, Nicolae Breban, D.R. Popescu, George Bălăiţă, Augustin Buzura, Adrian Păunescu, Ana Blandiana. În acest interval temporal, „literatura aservită înseamnă doar proze cu tematică istorică orientată politic, în timp ce literatura tolerată se diversifică în funcţie de două mari probleme: problema adevărului (literatura ca reflectare) şi problema literarităţii (literatura ca literatură)"[17].

Însă acest scurt moment de răgaz cultural a fost urmat de o nouă etapă de dirijare a literaturii în sensul impus de ideologia politică. După 1971, regimul comunist a manifestat o tendinţă tot mai accentuată de reideologizare a mediului cultural şi de înăsprire a cenzurii.

Date fiind aceste condiţii precare, scriitorii români au avut de ales între a se alia ideologiei sau nu. O altă opţiune era adoptarea unei atitudini duale: aparent, supuşi ideologiei, dar, în esenţă, subversivi. În mediile sociale şi intelectuale s-a dezvoltat un limbaj codificat prin care oamenii îşi exprimau aversiunea faţă de regim; este epoca limbajului „cu perdea", a unor conduite duplicitare, ca strategii de supravietuire şi de opoziţie simbolică. Cultura interioară a grupurilor şi a indivizilor era alta decât cea pe care o solicita propaganda; la nivel social se formase şi se consolidase o contracultură puternică faţă de cea oficială, dar care nu dobândea decât o expresie disimulată sau care trăia paralel cu cea oficială.

Fenomenul proletcultist a reprezentat manifestarea urii şi a luptei de clasă în domeniul culturii, înlocuirea criteriilor de valoare cu considerente ideologice de clasă, devenind astfel cauza degradării culturii şi artei.

Prezenţa neîntreruptă în viaţa literară a unei literaturi oficiale de uz propagandistic şi servită de un număr important de condeieri s-a transformat într-o povară constantă cu efecte neaşteptate. „În perioada comunistă a existat o agonie a spiritului critic, o polarizare a culturii între estetizanţi şi colaboratori (unii apărau semnele esteticului, alţii voiau o ideologie în haine literare)"[18].

BIBLIOGRAPHY

Chivu, Marius, *Creşterile şi descreşterile prozei sub comunism*, „România literară", nr. 1, 2003.

Mocanu, Marin Radu, *Cenzura a murit, trăiască cenzorii*, Ed. EuroPress Group, Bucureşti, 2008, p. 35.

Mocanu, Marin Radu, *Cenzura comunistă*, Albatros, Bucureşti, 2001

Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Proza,* Ed. Fundaţiei PRO, Bucureşti, 2003.

Niţescu, Marin, *Sub zodia proletcultismului (1979)*, Humanitas, Bucureşti, 1995.

Ştefănescu, Alex., *Literatura scrisăla comandă*, „România literară", Nr. 27/2005

[17] Marius Chivu, *op. cit.*

[18] Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism. Proza,* ed. cit., p. 15.

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)

Verdery, Katherine, *Compromis şi rezistenţă. Cultura română sub Ceauşescu*, Humanitas, Bucureşti, 1994.

BDD-A27494 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.58 (2026-11-16 21:00:23 UTC)